

Musikk i flerkulturelle perspektiver

Bacheloroppgave

Estetisk linje

Av Henriette Orby, Kandidatnummer 926

Veiledere Morten Sæther og Mirjam Dahl Bergsland

Forord

Ved førskolelærerutdanningen estetiske linjefag har det nå vært tid for å skrive bacheloroppgave. Mulighetene for valg av tema har vært mange, pedagogikkfaget omfatter en mengde aktuelle temaer som blant annet lek, danning og da flerkultur som jeg har gått i dybden av. De estetiske fagene drama, forming og musikk har også et bredt spekter av temaer både som en helhet og hver for seg. I løpet av mine tre år ved Dronning Mauds Minne Høgskole har interessen for musikkfaget økt, og ønsket om å kunne fordype meg mer i musikkens egenskaper som inkluderende felt var spesielt tiltalende.

Underveis i arbeidsprosessen har mine veiledere Morten Sæther og Mirjam Dahl Bergsland vært svært behjelpelige i forhold til veiledning og spørsmål. Timene med veiledning har flydd av sted i et sammensurium av spennende samtaler som har vist større bilder av tema og problemstilling. Jeg ønsker å takke for veiledningstimene som har vært med å lage flammer i en gnist jeg på forhånd hadde for denne oppgaven. Allerede før planene for bacheloren kom i gang var interessen temaene stor, og nå når oppgaven skal leveres sitter jeg med et ønske om å kunne fortsette studier med fokus på dette.

Venner og familie fortjener også en stor takk for interessen de har vist for oppgaven, og behjelpeligheten de har utvist når jeg midt oppe i alt hadde en følelse av å være fortapt i midten av en tunell uten følelsen av at jeg noen gang skulle komme ut igjen.

Til slutt vil jeg takke professor Jan Sverre Knudsen ved Høgskolen i Oslo og Akershus for sin velvilje til å stille til intervju og være tilgjengelig for spørsmål jeg måtte møte på. Dette har vært med på å forme oppgaven min til det den er i dag, noe jeg setter stor pris på.

Trondheim 2013

Henriette Orby

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Innledning	4
<i>Bakgrunn for valg av prosjekt</i>	4
<i>Problemstilling</i>	4
<i>Avgrensing av problemstilling</i>	5
<i>Presentasjon av prosjekt</i>	5
Metode	6
<i>Valg av metode</i>	6
<i>Innsamling av data</i>	7
<i>Forskningsetikk</i>	7
<i>Metodekritikk</i>	8
Teori	10
<i>Musikk og musikalitet</i>	10
<i>Musikalsk- og kulturell identitet</i>	12
<i>Inkluderende fellesskap</i>	13
<i>Kulturelt mangfold</i>	14
Drøfting – funn og teori	16
<i>Musikk som brobygger?</i>	16
<i>Musikalsk- og kulturell identitet</i>	17
<i>Forskjeller og fellesskap</i>	21
Oppsummering og avslutning	25
Litteratur	27
Vedlegg	29
<i>Intervjuguide</i>	29

Innledning

Geografisk mobilitet og en økende internasjonalisering har medført at det norske samfunnet er langt mer sammensatt enn tidligere. Det er derfor mange måter å være norsk på.

(Kunnskapsdepartementet 2011, s. 8)

Bakgrunn for valg av prosjekt

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2011) legger retningslinjer for det pedagogiske arbeidet i barnehagen. At det her poengteres at det er mange måter å være norsk på burde være en markant tankevekker til videre refleksjon i barnehagen, en refleksjon rundt hva man legger i det å være norsk. Erfaringer fra praksis og jobb i barnehage viser mye til at det er usikkerhet og til tider lite refleksjon rundt hvordan man opplever det som hensiktsmessig å inkludere ulike kulturer i barnehagens daglige arbeid. Fremhever vi ulike kulturer kun til høytidsmarkeringer eller inkluderer vi det i hverdagen? Hvilke hensyn tar vi i forhold til barnets kulturelle identitet og ønsker, er det barnets, våre egne eller foreldrene sine ønsker vi vektlegger? Disse spørsmålene har vært med på å vekke min interesse for det flerkulturelle feltet. Musikkundervisningen ved Dronning Mauds Minne Høgskole har vist meg muligheter i musikken, muligheter til å uttrykke seg, muligheter innen sanseropplevelser i musikken, hvordan den er stemningsskapende og ikke minst at musikken er noe vi kan samles om på tvers av kulturer, landegrenser og språkbarrierer. Disse erfaringene har munnet ut i temaet for mitt bachelorprosjekt; Musikk i flerkulturelt arbeid.

Problemstilling

Gjervan, Andersen og Bleka (2012) ytrer et håp om at det mangfoldet vi møter i barnehagen anerkjennes og oppleves som berikende, at det er noe vi kan glede oss over og som kan trigge nysgjerrighet. Gjennom dette prosjektet ønsker jeg å belyse ulike musiske tilnæringsmetoder som kan bidra til en fellesskapsfølelse på tvers av kulturer, at refleksjon rundt disse kan bidra til en felleskultur for de involverte i barnehagen. At fokus på mangfoldet i barnehagen blir noe en kan se positivt på, ikke noe en vektlegger fordi man føler at man må, men fordi det er noe man selv ønsker. Problemstillingen jeg har brukt til dette lyder;

Hvordan kan musikk bidra til et inkluderende fellesskap i barnehagens kulturelle mangfold?

Avgrensning av problemstilling

I dette prosjektet har jeg funnet mange muligheter for fokus og da også utfordringer i forhold til avgrensning. Fokuset fant jeg i bearbeidelsen av intervjuet med Jan Sverre Knudsen, ut ifra emner han snakket om ble prosjektet vinklet inn på temaene musikk og musikalitet, inkluderende fellesskap og kulturelt mangfold. Det hadde vært interessant å skrevet mer ut ifra det kulturelle mangfoldet i det som regnes som norsk kultur, men da dette ville begrenset dybdeønsket vil det her skrives mer i forhold til innvandrerkultur i Norge. Å se dette ut ifra et ledelsesperspektiv er også noe som kunne vært svært interessant å fordype seg i med tanke på kompetanseheving, holdningsarbeid og lederstiler i forhold til personalet, og også et større fokus på foreldresamarbeid.

Presentasjon av prosjekt

Dette prosjektet er bygget opp ved at metode med valg og vurderinger som er gjort i denne prosessen presenteres før den mer fagspesifikke teoridelen som legger grunnlaget for drøftingen. I kapitlet om metode presenteres i tillegg til valg og vurderinger hvordan jeg har samlet informasjon for å gi prosjektet en viss dybde og grunnstein, før det reflekteres rundt kvaliteten av helheten når det gjelder metode. Teorikapitlet vektlegger temaer fra problemstillingen rettet mot funnene som ble gjort gjennom intervjuet. Disse funnene vil brukes i drøftingsdelen i henhold til teoriene som utgangspunkt for diskusjon og refleksjon. I drøftingsdelen vil spørsmål bli brukt for å sette i gang refleksjonsprosesser hos leseren. Avslutningsvis vil prosjektet oppsummeres og knyttes til problemstillingen for prosjektet.

Metode

Essensen i dette prosjektet er intervju sett i lys av faglitteratur. Valg og vurdering som er gjort underveis i prosessen blir derfor presentert nedenfor. Dette fordi valgene vil ligge til grunn for funnene og drøftingsdelen, og vil være med på å besvare problemstillingen. I dette prosjektet er målet, ved å fortolke teori og funn, å belyse hvordan musikk kan bidra til et inkluderende fellesskap i barnehagens kulturelle mangfold. Utvalget av metodisk teori er med på å underbygge de metodiske valgene som er gjort. Her vil en også finne begrunnelser for valg som er tatt via etisk refleksjon og avslutte med å vurdere gyldigheten av funnene metodekritisk.

Valg av metode

”Å bruke en metode, av det greske *methodos*, betyr å følge en bestemt vei mot et mål” (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010 s.29). Problemstillingen viser gjennom sin formulering at målet med oppgaven er å belyse ulike tilnærminger til flerkulturelt arbeid og betydningen av musikk i forhold til dette. Til denne oppgaven var det et naturlig valg å bruke kvalitativ metode da det dreier seg om å få en bredere forståelse rundt ulike fenomener (ibid). Med bakgrunn i rammebetingelsene til oppgaven og tidsperspektivet valgte jeg å gjøre et semistrukturert intervju med utgangspunkt i en intervjuguide for å søke i dybden av min problemstilling (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010). Den valgte informanten har mye erfaring rundt emnet. Ved å bruke kvalitativ metode har jeg vektlagt fremgangsmåter for å innhente informasjon om den sosiale virkeligheten, hvordan denne informasjonen kan analyseres i etterkant, og hva informasjonen videre kan fortelle oss om de samfunnsmessige forholdene rundt temaet. Denne prosessen regnes som en sentral del av den empiriske forskningen (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010). Videre beskrives empiri som registrerte spor, i dette prosjektet er det funnene gjort i bearbeidelsen av intervjuet som er registrerte sporene i denne forskningen. Når det gjelder den empiriske forskningen er faglitteraturen og empirien viktige elementer for å underbygge forskningen da teori uten støtte i empiri kan sees som spekulasjon, og empiri uten teori kan bli sett på som isolerte beskrivelser av enkeltfenomener. Intervjuet la føringer for det teoretiske innholdet i dette prosjektet for å ha empiri som aktualiserer teorien, og teori som støtter funnene.

Innsamling av data

Utgangspunktet for prosjektet var faglitteratur og ønsket om å få et bredere kunnskapsfelt innenfor musikk og flerkulturelt arbeid. Gjennom faglitteraturen og veiledning ble jeg gjort oppmerksom på professor Jan Sverre Knudsen ved Høgskolen i Oslo og Akershus. På bakgrunn av hans faglige kompetanse tok jeg kontakt og presenterte tema og problemstilling for oppgaven, samt spørsmål om han ønsket å stille som informant i mitt arbeid med oppgaven noe han sa seg villig til. Larsen (2010) beskriver dette som strategisk utvelging da jeg som forsker gjør utvalg når det gjelder hvem jeg ønsker å intervju, blant annet på bakgrunn av utdanning i den hensikt at det skal kunne belyse min oppgave. Dalland (2010) skriver at forberedelser før et intervju har betydning for data en innhenter. Jeg laget derfor før intervjuet en intervjuguide (vedlegg) etter Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010) sin metode. Spørsmålene ble nøye formulert opp mot problemstillingen, og jeg ønsket ikke at de skulle være ledende. Dette karakteriseres som et semistrukturert intervju. Intervjuguiden er der til veiledning, er ikke bindende, og på denne måten får informanten prate fritt i forhold til temaene som tas opp. Min rolle som intervjuer var å dreie samtalen og stille oppfølgingsspørsmål i retning av temaet (ibid). Det at informanten selv formulerte svarene sine er et kjennetegn ved kvalitativt intervju, i motsetning til det kvantitative hvor spørreskjemaer med gitte svarmuligheter er mye brukt (ibid). Formålet med intervjuet var å få erfaringsbasert data i henhold til tema og problemstilling. I bearbeidelsen av intervjuet tok jeg utgangspunkt i den hermeneutiske tilnærmingen som vil si at min subjektive forforståelse er grunnlaget for tolkning av empirien (Dalland, 2010). Forforståelse forstått som kunnskap og erfaringer jeg før arbeidet med prosjektet var eier av. Postholm (2005) beskriver hermeneutikk som det å fortolke en tekst for å skape mening ut av den, i dette prosjektet er teksten transkripsjonen og fortolkningen av denne er det som danner grunnlaget for å skape mening.

Forskningsetikk

Det forskningsetiske i dette prosjektet vil spesielt dreie seg rundt informanten og refleksjon rundt bivirkninger av hvordan han fremstilles i oppgaven. Som Dalland (2010) skriver skal ikke målet med forskningen om å få tak i den nye kunnskapen og innsikten gå på bekostning av informanten som privatperson sin integritet og velferd. Forskningsetisk er det min plikt å respektere informantens privatliv, mitt ansvar å unngå skade og at jeg skal vektlegge informantens rett til selvbestemmelse (Nerdrum 1998, her Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010).

Intervjuet ble gjennomført over telefon og jeg brukte en digital opptaker til å ta opp intervjuet. Jf. Personopplysningsloven (Lov om behandling av personopplysninger, 2000) ble opptaket slettet rett etter transkribering, dette fordi det ikke skal lagres personopplysninger lenger enn det som er nødvendig for å gjennomføre behandlingen. Informant Jan Sverre Knudsen vil i denne oppgaven bli omtalt ved fullt navn, etternavn eller som informant, dette med informert samtykke gitt i starten av intervjuet. At et samtykke er informert vil si at informant har nødvendige opplysninger om undersøkelsen, dette ble gitt innledningsvis i intervjuet, også presentert i intervjuguiden (vedlegg). Det er stilt krav om samtykke dersom enkeltpersoner kan identifiseres ifølge personopplysningsloven (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010), derfor var dette viktig å få kartlagt tidlig i intervjuet slik at det kunne legges til rette for justeringer angående personlige kjennetegn.

Metodekritikk

Begrepet kildekritikk brukes om metoder som skiller spekulasjoner fra verifiserte opplysninger. Bakgrunnen for bruken av kildekritikk er at leseren skal få et innblikk i refleksjoner som er gjort rundt relevansen og gyldigheten til litteraturen i forhold til å belyse problemstillingen (Dalland 2010). Min forforståelse for temaene i denne oppgaven er faglige, men allikevel personlige. Hva jeg legger i blant annet begreper som musikk, inkludering og flerkulturelt arbeid preger mine refleksjoner samtidig som jeg ser det fra et faglig ståsted. Det at informanten ikke fikk tilsendt intervjuet i forkant gjorde at svarene hans ble mer spontane, og dette kan diskuteres for og imot. Om han hadde fått tilsendt intervjuguiden på forhånd kunne han forberedt seg med mer faglige svar, men da kunne det risikeres at det han har skrevet mye tydeligere ville kommet frem i forhold til de mer spontane svarene. Jeg ønsket svar som utdypet dette enda mer. Metodekritisk kan det spesielt trekkes frem at ved å bruke strategisk utvelging i valg av informant og ved at jeg kun bruker en, er faktorer som gjør at jeg i min oppgave ikke vil kunne generalisere. En informant kan bare snakke for seg og vil med dette ikke kunne være representativ for hele universet (Larsen, 2010).

Validitet i forskningssammenheng handler om rollen som forsker, hvordan forskningen er lagt opp, de innsamlede dataene og på bakgrunn av dette hvor relevante/gyldige tolkningene av datamaterialet er (Larsen, 2010). Et sentralt spørsmål i forhold til validitet er hvor godt de innsamlede dataene representerer fenomenet, her i forhold til problemstillingen; hvordan kan musikk virke inkluderende i barnehagens kulturelle mangfold (Johannessen, Tufte og

Christoffersen 2010). I dette prosjektet kan vi stille spørsmål til hvordan funnene i intervjuet representerer problemstillingen, med utgangspunkt i at funnene har kunnet bidra som grunnlag i drøftingen for å besvare problemstillingen kan kvaliteten i funnene regnes som nokså valide. Om data er valide eller ikke, skal ikke sees på som noe absolutt, det er derimot kvalitetskrav som kan peke på at validiteten i forskningen er tilnærmet oppfylt (ibid).

Begrepet reliabilitet handler om hvor pålitelig en undersøkelse er, og at det har ligget nøyaktighet til grunn i prosessen. Larsen (2010) skriver at dette kan testes om flere forskere gjennomfører samme undersøkelse, og om det viser likt resultat kan det fortelle at undersøkelsen er av høy reliabilitet og motsatt. Det handler også om hvordan informasjonen behandles, om man for eksempel holder orden på hvem som har sagt hva er med på å sikre en høyere reliabilitet. Larsen (2010) skriver at man noen ganger som forsker kan være nødt til å akseptere at en ikke får sikret seg fullt ut og dermed ta hensyn til at reliabiliteten muligens kan bli lav ved tolkning av dataene. I dette prosjektet har det ikke vært aktuelt å få flere forskere med for å forsterke reliabiliteten, men i bearbeidingen av intervjuet er det konsekvent holdt styr på dataene noe som sikrer en viss reliabilitet.

Teori

Dette avsnittet av prosjektet er skrevet med utgangspunkt i de tre temaene i problemstillingen ”*Hvordan kan musikk bidra til et inkluderende fellesskap i barnehagens kulturelle mangfold?*” Her beskrives hva jeg legger i begrepene, og dette danner utgangspunkt for den senere drøftingen.

Musikk og musikalitet

Begrepet musikk kan tolkes svært individuelt, her vil jeg beskrive hva jeg legger i begrepet som et utgangspunkt for dette prosjektet. Musikk omtales som organisert lyd av Edgar Varese, mens Gro Trollaldalen mener at man for å skape musikk tar utgangspunkt i lyden (Sæther og Aalberg 2011). Næss (ibid) skriver at det er lyden som er hovedessensen når vi skal lage musikk, men han vektlegger også at musikk kan være samhandling mellom mennesker. Sæther (ibid s. 11) henviser til Platon med sitatet ”musikk gir universet sjel, den gir vinger, fantasien flukt, alvoret sjarm, den gir munterhet og liv til alt”. Dette sitatet sier noe om hvordan musikken rører ved oss, og kan dermed være med på å gi en opplevelse i både positiv og negativ forstand. Slik jeg ser det kan sjanger og kvalitet være egenskaper ved musikken som kan påvirke vår opplevelse av den, dette ved at musikken kan berøre det emosjonelle. Er et stykke laget for å uttrykke aggresjon eller glede? Våre emosjoner påvirkes svært ulikt og slik jeg ser det kan dette være med på å ligge til grunn for hva vi ser på som musikk og hva vi ser på som støy. Keith Swanwick sin definisjon av musikk er ”interessant lyd, ekspressivt integrert i ei form eller at musikk er lyd, uttrykk og struktur” (Sæther og Aalberg 2011 s. 25). Dette ser jeg i forhold til opplevelsen av musikken, at det er noe ved dens egenskaper som gjør at vi lager oss en mening om den. Musikk i dette prosjektet vil brukes om lyder som rører ved oss, ved våre emosjoner. At musikken kan gi oss glede, en uttrykksform som musiker og for lyttere noe som kan tilknyttes sin identitet ved å være musikk en setter pris på, og at det er lyder vi kan samles om.

At barn i ung alder bør få kjennskap til forskjellige musikalske virkemidler poengterer Sæther (Sæther og Aalberg 2011) på bakgrunn av at barn får erfaringer med grunnelementene som inngår i virkemidlene og at dette vil gi dem erfaringer med elementene som språk for uttrykk. For å gi barn erfaringer med disse elementene kan man for eksempel leke med dynamikk og variere mellom sterke og svake toner. Sæther (Sæther og Aalberg 2006) skriver videre at om vi leker med og endrer på kjente sanger så kan dette være med på å fremkalle humor.

Aalberg (Sæther og Aalberg 2011) stiller spørsmål om hva det å være musikalsk betyr, og om man enten er det eller ikke. I tillegg spør hun om hvem det er som skal kunne ta denne avgjørelsen. Er det musikalske ferdigheter som for eksempel å synge rent eller mestre gitar som avgjør om vi er musikalske, altså den utøvende sjangeren? Aalberg (Sæther og Aalberg 2006) peker blant annet på det å like musikk og lytte til den, og tonefallet i en dialekt, hun stiller med det spørsmål om ikke også dette er noe som kan uttrykke musikalitet. Ifølge Mursell (Sæther og Aalberg 2011) er musikalitet noe som er en del av hele personligheten og med dette kan vi ta utgangspunkt i at alle mennesker til en viss grad er musikalske. Det musikalske kommer til uttrykk ved å lytte, utøve eller komponere musikk, og ut ifra det som er naturlig for den enkelte vil den velge musikalsk atferd. Som en motsetning til Mursell sin definisjon av musikalitet kan vi trekke frem Lundin som mener at musikalitet ikke handler personlige egenskaper, men derimot om ferdigheter lært via ytre stimuli (ibid). Ut ifra denne tolkningen av begrepet vil det i barnehagen være vesentlig at de ansatte legger til rette for barnas musikalske utvikling da dette kan danne grunnlaget for senere musikalsk utvikling. Boken *Distinksjonen* av Pierre Bourdieu (1995) er basert på hans sosiologiske kritikk av menneskets dømmekraft. Som Aalberg (Sæther og Aalberg 2011) skriver om Bourdieu sin forskning, viste hans undersøkelse at man kunne finne en sammenheng mellom et menneske sin kulturelle kapital (kroppsliggjorte disposisjoner tilegnet gjennom sin sosiale klasse i oppveksten), utdanning og sosiale bakgrunn. Bourdieu (1995) viser til sosiale klasser, man handler ut ifra tilhørighet til en klasse. For eksempel hvilken bil det er naturlig for en person å kjøpe kan knyttes til dette, til klasseinndelingen fordi en har vokst opp i en klasse hvor generasjoner har funnet sin plass. Det er altså en sammenheng i valgene man tar i forhold til livsstil og den sosiale klassen man hører til, dette være seg for eksempel arbeiderklasser eller overklassen. Aalberg (Sæther og Aalberg 2011) skriver at dette samfunnsperspektivet og en slik sosial organisering kan tilsa at disse menneskene i de ulike klassene ikke nødvendigvis har den samme musikksmaken og at dette kan bety at det er en variasjon i hva som legges i begrepet musikalitet. John Blacking er opptatt av konteksten rundt musikken, man kan ikke forstå hele musikken uten å forstå konteksten. Noe kan forstås fordi musikken er menneskeskapt og at vi der har noe felles, men at ikke alt kan forstås fordi man mangler forståelsen om samfunnet rundt musikken (Sæther og Aalberg 2011). Videre skrives det at ifølge Blackings syn på musikken kan en av hovedfunksjonene være å gi mennesker fellesopplevelser, og at dette kan bidra til en utviklet selvforståelse og ansvarsforståelse i forhold til samfunnet musikken er skapt i. Dette kan det være interessant å for eksempel koble

til sanger laget i og for barnehagen på grunnlag av at fellesopplevelser kan være med på å skape samhold i en gruppe.

Musikalsk- og kulturell identitet

Slik Even Ruud (1997) ser på identitet er ikke dette noe vi er blitt gitt som et ferdig utviklet fenomen, vi skaper identiteten vår ved å fortelle historier om oss selv som er basert på det vi ser på som viktige minner og opplevelser, noe vi er blitt berørt av. Ut ifra valgene vi tar når vi velger disse minnene får vi et perspektiv over eget livsforløp som kan gi en følelse av sammenheng, kontinuitet og mening. Slik sett er det ikke musikken i seg selv som er det viktigste, men selve opplevelsen av den. Videre skriver Ruud (1997) at vi har musikkopplevelsene med oss gjennom hele livet ved at de tar bolig i kroppen vår. Dette kan sees som en vesentlig faktor med tanke på musikk som identitetsdannende og at identitetsutviklingen er en varig prosess. Opplevelser med musikk kan knyttes til relasjoner eller hendelser som har vært med på å gjøre deg til den du er. I den nyere identitetsforskningen pekes det på at identiteten til en person handler mye om relasjoner med andre som vel som det å være atskilt fra dem. Relasjoner til en gruppe hvor man føler tilhørighet og fellesskap kan bidra til å skape en kulturell ramme som er med på å forme vår opplevelse av oss selv, en ramme vi kan definere oss innenfor (ibid).

Det å føle tilhørighet til en plass, å vite hvor røttene sine er, er noe som står sentralt når det gjelder å bli bevisst sin identitet. Spenningspunktet mellom denne tilhørigheten og den internasjonale medie verden innenfor musikken, som vi nå lettere har fått tilgang til via blant annet datamaskiner og internett, er der hvor vi finner vår identifikasjon med musikken (Ruud 1997). Vi møter i dette punktet kjent og ukjent musikk og gjør valg i hva vi ønsker å lytte til, denne musikken kan hjelpe oss med å skape et differensiert bilde av oss selv med rom for å kunne identifisere seg med og få en følelse av tilhørighet både til det kjente, hjemlige og det ukjente, fremmede (ibid). I barnehagen vil vi med stor sannsynlighet møte barn som har foreldre med opphav fra ulike kulturer, for eksempel en norsk mor og en indisk far. Med tanke på at barnet vokser opp i Norge kan det da søke fortrolighet med den mer ukjente indiske kulturen gjennom musikken, barnet kan føle en tilhørighet til denne musikken sammen med far (Ruud 1997). Når det gjelder hva som regnes som å være norsk skriver Ruud (ibid) at det å ha en norsk identitet handler om å føle tilhørighet til Norge, den norske kulturarven i form av nasjonalkultur kan være med på å gi innhold til denne opplevelsen av å

føle seg norsk. Et begrep å merke seg i dette er følelsen, slik sett er det de indre prosessene som er vesentlige når det gjelder det å ha en norsk identitet. Når det gjelder etnisitet skriver Ruud (1997) at den omhandler den kulturelle og personlige egenverdien, det handler om tilhørighet til en gruppe, og at musikken kan være med på å presentere barnet på en positiv måte som kan lede til respekt hos andre for sin annerledeshet. I tillegg til at musikken gis denne funksjonen kan den også være med å bidra til samhørighet i en gruppe ved at man skaper musikk sammen, man lever sammen i musikken og bidrar på sin måte i forhold til gruppen (ibid).

Barnekulturen og barns kultur er begreper som brukes om hverandre, Sæther (2011) skriver at disse begrepene ofte brukes om hverandre. Han skriver at barnekultur kan oppfattes som et mer overordnet begrep fordi det her er barna som skaper kulturuttrykkene, det er deres kultur som kommer frem via for eksempel sanger de har produsert og deres egne fortellinger. Videre skrives det at barnekulturen også kan innebefatte det de voksne og barna gjør sammen i for eksempel aktiviteter med musikk hvor barna er med på å medvirke i samspill med de voksne. Det tredje aspektet Sæther (ibid) trekker frem er kunsten som lages for barna som for eksempel musikkproduksjoner. Han viser til at det kan være viktig å være åpen for de ulike aspektene, slik at ikke et aspekt blir mer prioritert enn et annet. Ved ikke å prioritere et aspekt over et annet vil man kunne tilrettelegge for den voksenproduserte kulturen for barna, i tillegg til at man forholder seg til kulturelle aktiviteter med dem, og gir de muligheter for å uttrykke sin egen kultur i barnehagen. For å gi barna musikkunnskaper og drivkraft til egne musikalske og spontane uttrykk skriver Sæther (2011) at det vil kunne være av betydning at barn får kjennskap til musikk gjennom for eksempel å lære nye sanger eller lytte til den.

Inkluderende fellesskap

Når det gjelder inkludering ser jeg spesielt på to begreper som grunnleggende for inkludering; anerkjennelse og synliggjøring. Det vil her kort gjøres rede for innhold i begrepene, og senere vil de integreres i en større sammenheng – i et fellesskapsperspektiv.

Ut ifra forskning knyttet til gjensidige inkluderingsprosesser beskriver Bae (2011) anerkjennelse som et fenomen av kompleks kvalitet, at det handler om et menneskesyn hvor det er gjensidig likeverd i relasjonene som tillegges stor verdi. Senere i kapittelet skriver hun at barna i forskningen ikke ble tillagt fokus rundt det de er ulike fra de andre barna, men

derimot det de har felles, at de er mennesker som vil være en del av det fellesskapet de blir introdusert og skal leve i. Mead (her Honneth 2007) kan tolkes slik at det er i andre man ser seg selv, det er gjennom samhandling med en annen person at man ser seg selv. For å kunne anerkjenne den andre er det en nødvendighet å dele erfaringen om at man handler ut ifra de samme normer og regler og at man har en felles forestilling om hva som kan karakteriseres som et vellykket liv ifølge fellesskapets rammer.

Om synliggjøring skriver Spernes og Hatlem (2013) at det handler om mer enn og bare synliggjøre barnehagens mangfold ved høytider eller spesielle anledninger, de skriver at barnehagen ved å bruke en slik tilnærming kan bli en festbruger av kultur. De vektlegger at barnehagen i stedet burde kunne oppfattes som en hverdagsbruger av kultur, at barnehagen er et sted hvor det normale er å være ulike og at dette synliggjøres i det daglige arbeidet. Dette bør synliggjøres i barnehagens planer, og generelt i barnehagen ved for eksempel det å ha bøker på språk som representerer barnegruppen, en høytidskalender med høytidsmarkeringer slik at vi kan snakke rundt kalenderen når det er markeringer andre steder i verden, og ved å ha ulike typer utkleddingstøy (ibid). Dette er eksempler som kan vise til det å ha en holdning hvor ulikhet er normalt, og på denne måten kan følelsen av å være annerledes virke mindre belastende, noe jeg vil komme tilbake til senere i oppgaven.

Når det gjelder begrepet intoleranse som strider mot anerkjennelsens og synliggjøringens mulighet for inkludering skriver Knudsen (u.d.), med utgangspunkt i Skyllstad, at dette bygger mer på en emosjonell bakgrunn enn den intellektuelle. Han anbefaler musikkprosjekter med små barn som vektlegger kontinuitet og aktiv deltakelse. Dette på grunnlag av at det å kjenne kultur på kroppen ved å dele regelmessige erfaringer lettere kan gi barn en gruppefølelse og positive holdninger ovenfor andre i stedet for og kun bli presentert for kultur ved å få informasjon og kunnskap.

Kulturelt mangfold

For å kunne beskrive betydningen av begrepet kulturelt mangfold i dette prosjektet ser jeg det som vesentlig å belyse hva jeg legger i begrepet kultur. Begrepet kultur knytter jeg til levemønstre, det handler om hvordan en gruppe skaper mening og forholder seg til felles verdier. Hvilke måter å handle på, og hvilke rutiner regnes som det ideelle, det å handle etter? Menneskene innenfor en kultur har et felles utgangspunkt for forståelse og tolkning av fenomener (Halldén 2013). Når jeg skriver om flerkultur, tar dette utgangspunkt i at det er

snakk om flere kulturer et menneske opplever seg som en del av (Gjervan, Andersen og Bleka 2012). Kulturelt mangfold ser jeg i tillegg til sammensetningen av flere kulturer i en gruppe også innenfor gruppen som kaller seg etnisk norske, i min klasse er vi studenter fra mange ulike kriker og kroker i Norges land og våre utgangspunkter for å forstå og tolke fenomener er til tider svært ulik. Det som for meg er en selvfølgelig handlemåte oppfattes ofte ikke som det av flere andre. I dette prosjektet har jeg valgt å legge fokuset på det flerkulturelle mangfoldet i barnehagen, eksemplene kommer i stor grad til å dreie seg rundt spørsmål i forhold norsk kultur og innvandrerkultur. Gjervan, Andersen og Bleka (2012) skriver at det å være norsk er en merkelapp som er like uklar som det å være flerkulturell. Rhedding-Jones (2005, her Gjervan, Andersen og Bleka 2012) stiller seg kritisk til at noe blir oppfattet som mer normalt enn noe annet, og dermed også alminnelig. Videre skriver Rhedding- Jones (ibid) at det ikke burde skapes nye rammer for hva som regnes som normalt mangfold, men at vi derimot burde tenke på at forskjellighet er det som er vanlig og at disse forskjellighetene på svært mange ulike måter kan komme til uttrykk.

Det flerkulturelle arbeidet i barnehagen har som mål å inkludere alle, da også voksne og barn med majoritetsbakgrunn (Gjervan, Andersen og Bleka, 2012). En utfordring man som ansatt i barnehagen kan møte på er i forhold til familier med annen etnisk bakgrunn enn det en selv har. Gjervan, Andersen og Bleka (2012) skriver at man da har lett for å søke enkle svar som man knytter til det kulturelle eller religiøse og at man kan glemme den kompetansen som til daglig brukes i dialog med andre familier. Jeg ser på denne handlingen som spontan, noe vi som mennesker ønsker å forstå, og den enkleste måten å forstå en slik utfordring på kan være å vektlegge det som er ulikt. Det å møte enkeltpersoner i barnehagen med en nysgjerrighet i stedet for å selv kategorisere dem, kan være et godt utgangspunkt for at de selv kan virke inn på sine livsverdener (ibid). Videre skrives det at å bli kategorisert i for eksempel en gruppe som man selv ikke kjenner seg igjen i, kan gi en negativ følelse, kanskje til og med undertrykkende. Denne kategoriseringen kan ta utgangspunkt i å vurdere andre kulturer med utgangspunkt i de normene og verdiene som i eget samfunn stiller sterkt, ved at man ikke reflekterer rundt disse normene og verdiene i forhold til samfunnsnormene hvor den *andre* kulturen har opphav, dette kalles en etnosentrisk tankegang (Gjervan, Andersen og Bleka 2012).

Drøfting – funn og teori

Teorien som nå er presentert vil sammen med funn gjort i intervjuet danne grunnlaget for denne drøftingen, egne synspunkter vil også komme frem i denne delen. Målet er å belyse problemstillingen; ”Hvordan kan musikk bidra til et inkluderende fellesskap i barnehagens kulturelle mangfold?” ved blant annet å vise til ulike tilnæringsmetoder. Underoverskriftene er inspirert av intervjuet med informant Jan Sverre Knudsen. De individuelle fenomenene musikalitet og identitet vektlegges i stor grad fordi at det å ha kjennskap til seg selv vil være grunnleggende når det gjelder å forholde seg til andre, vise interesse for dem, og for å ønske å ta del i et større fellesskap som man møter i barnehagen.

Musikk som brobygger?

”Det er noe overgripende i musikk, man kan veldig lett glede seg over det og kan ha nytte av det uten å ha de kulturelle forutsetningene” sa Knudsen i intervjuet før han også poengterte at musikken også er en kraftig kulturell markør. Som jeg viste til i teoridelen er det mange ulike syn på hva som ansees å være musikk, det at musikken kan berøre det emosjonelle i oss ser jeg som en av grunnene til at disse synene er ulike. Våre emosjoner er like individuelt betinget som det vi er som personer, det som kan trekkes frem og som gjentas er, det at musikken rører ved oss. Det at musikken rører ved oss gjør det personlig og en ektefølt opplevelse som kan være en positiv opplevelse man kan dele med tanke på å knytte bånd med hverandre. I barnehagens mangfold kan den kulturelle markøren være en viktig tanke å ha i bakhodet slik at man ikke bruker musikk som kan ha betydning i negativ forstand i forhold til ulike menneskegrupper, dette på bakgrunn av at musikken kan markere forskjeller på veldig kraftige måter, som Knudsen også påpekte i intervjuet. For eksempel kan musikken fungere som markører for ulike menneskegrupper i krigsherjede land. I teoridelen ble Blackings syn på musikk presentert, slik han ser det kan man ikke forstå alt ved musikken om man ikke kjenner til konteksten den er laget i, men at noe kan forstås på grunn av at musikken er menneskeskapt som gjør at vi kan forstå noen fellestrekk (Sæther og Aalberg 2011). Kanskje er det disse fellestrekkene som gjør at vi kan samles om musikken? ”Enhver barnehage må være klar over at det finnes ytterpunkter og de må ha en samtale gående ved å være bevisst ytterpunktene, for da kan man finne sin egen vei” sa Knudsen i intervjuet før han poengterte at det å stimulere bevissthet og utfordre forestillinger om hva man tar for gitt i tillegg til og også utfordre den forestillingen man kanskje har om musikken som universelt brobyggende,

at vi må se det fra to sider. Dette viser hvor viktig det for personalet i barnehagen er å ha en reflektert holdning til begreper og temaer en ofte kan ta for gitt.

Når Blacking skriver at vi alle kan forstå noe av musikken selv om vi ikke kjenner til konteksten ser jeg dette i sammenheng med det Knudsen i intervjuet forteller om musikk som universelt språk, et syn på dette er at musikken ikke er så konkret som ordene og at det er dette som gjør at vi i Norge kan nyte musikk fra for eksempel Kina. Et annet syn er at musikken er mye tydeligere, spesielt i forhold til følelser og med det sier ting som ordene ikke kan. Det går lenger enn ordene på en klarere måte, og at det er slik musikk berører følelser. Videre poengterer Knudsen at selve myten om musikk som universelt språk både kan og bør utfordres. I barnehagesammenheng ser jeg det som en aktuell diskusjon innenfor musikkfaget så vel som innenfor det flerkulturelle temaet. Kanskje kan en slik diskusjon føre til at musikken får en rolle i barnehagen som et møtepunkt for barn, voksne og foreldre? En slik diskusjon kan være medvirkende til et holdningsarbeid, slik jeg ser det kan holdninger fra personalet sin side være viktige i relasjonsbygging og med gode relasjoner styrkes også fellesskapet. For å bygge videre på et positivt fellesskap sier Knudsen at musikken kan bidra til dette, blant annet ved å bygge en felleskultur basert på sanger og musikkaktiviteter som hører til og handler om barnehagen og går på tvers av kulturelle forskjeller. En annen måte musikken kan bidra til et positivt fellesskap på ifølge Knudsen, er å behandle det som er av kulturelle forskjeller med både omtanke og respekt, og uten å ta det for gitt. Det at lek med ulike virkemidler i musikken kan bidra til å skape humor kan være med på å bidra til et positivt fellesskap, for hvor samlende er det ikke å kunne le sammen (Sæther og Aalberg 2011)?

Musikalsk- og kulturell identitet

Knudsen fortalte at den kulturelle identiteten ofte knyttes til bakgrunn, og når det gjelder barn er det gjerne foreldrene sin bakgrunn det knyttes til. Med utgangspunkt i teoriene om identitet presentert tidligere stiller jeg spørsmål til hvor reflektert en slik tilknytning er? For som Knudsen (u.d.) skriver, handler ens kulturelle identitet i dagens samfunn i mindre grad om den kulturelle overføringen fra hjemmet, og at det i større grad er individuelle valg som legger grunnlaget. Senere i intervjuet tok Knudsen også opp dette i det han omtalte noen barn som muslimske eller hinduistiske, han viser til at ved å bruke disse begrepene om barn så er det ved en forutsetning av at barna føler tilhørighet til kulturen som foreldrene kommer med og er

nært knyttet til deres tradisjoner. Dette poengterer han med at man kan stille spørsmålsteget ved. Hvordan kan vi ta utgangspunkt i at barn tilhører kulturen foreldrene kommer med? Fordi med teoriene presentert tidligere tolker jeg det slik at det er nettopp de *indre* prosessene som legger utgangspunktet for vår identitet, den musikalske så vel som den kulturelle. Jeg tolker, med utgangspunkt i Knudsen i intervjuet og Ruud (1997), identitet som noe vi vokser sammen med, erfaringer vi gjør gir oss grunnlag til å reflektere rundt i forhold til våre verdier. Når det gjelder barn som ikke har gjort alle disse erfaringene enda ser jeg det fortsatt som svært viktig å reflektere over de erfaringer og opplevelser de *har* gjort, hva uttrykker de i forhold til egen kulturell og musikalsk identitet? Musikkopplevelsene er med oss gjennom hele livet ved at de tar bolig i kroppen vår skriver Ruud (1997), slik jeg ser det er det følelsene som gjør at det fester seg i kroppen vår, at opplevelsene blir til minner knyttet til positive eller negative følelser. Hva gir barna uttrykk for at gir dem gode opplevelser, er det automatisk for eksempel familiens indiske musikk fordi foreldrene er fra India? I forhold til barn med foreldre fra ulike kulturer kan barnet som beskrevet i teoridelen ofte søke fortrolighet med det mer ukjente i forhold til hva det omgis med til daglig. Dette ser jeg i henhold til å ha kjennskap til sine røtter, og som skrevet tidligere handler dette om å føle tilhørighet til et sted. Når foreldre kommer fra to ulike kulturer kan det sees slik at barnet søker tilhørighet ved begge disse, og om barnet har en norsk mor og vokser opp i Norge kan for eksempel musikken fra fars kultur være det barnet søker fortrolighet med i forhold til å føle en tilknytning til den kulturen også. Selv om jeg via intervjuet i stiller spørsmål ved at barnas kulturelle identitet er den samme som foreldrene sine så vil jeg med Knudsen påpeke at tradisjonsmusikken innenfor ulike kulturer blir et symbol for nasjonen, og med det noe barna kan ha en glede av å lytte til. Som han også sier, at vi burde stille oss kritisk til at barna automatisk tilhører samme kultur som foreldrene, så vil barna slik jeg ser uansett ha en type tilknytning til foreldrenes kultur.

Innledningsvis henviste jeg til Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2011, s.8) hvor det står skrevet "at det norske samfunnet er langt mer sammensatt en tidligere. Det er derfor mange måter å være norsk på". Som vist i teoridelen skriver Ruud (1997) om dette at det å ha en norsk identitet handler om følelsen av å ha tilhørighet i Norge. Slik jeg har opplevd det i dagens samfunn er det langt mer komplisert enn som så, egenskaper som i stor grad har blitt vektlagt er utseende og språk. Forståelsen av hva som regnes som å være en nordmann i dag kan være svært ulik fra person til person, men kanskje spesielt blant folkegrupper. I enkelte samfunn kan det være liten grad av innvandring,

og i andre stor grad. At det er variasjon i hva som regnes som norsk i disse ulike samfunnene i Norge er kanskje ikke så rart, for slik jeg ser det tar man i refleksjoner ofte utgangspunkt i det man kjenner til, det man opplever som normalt. Aktuelle spørsmål å stille seg i denne sammenhengen er hva som for den enkelte personen betyr å være norsk, hva er det som skal til? Ved å stille slike spørsmål kan det etter min oppfatning starte refleksjonsprosesser rundt temaet, og kanskje får man et styrket syn eller kanskje endrer det seg radikalt fordi man har vektlagt egenskaper som kanskje ikke har den største betydning i forhold til spørsmålet. Om man vektlegger utseende, kan jeg stille spørsmål ved hvorfor jeg regnes som norsk og ikke min kamerat som ha norsk mor og indisk far? Jeg har nordiske trekk da min far er fra Danmark og han har indiske trekk, jeg regnes automatisk som norsk, det gjør ikke han, selv om min far er like lite norsk som hans. Det å kunne føle seg norsk kan også handle om etnisitet, hvor man selv at man har tilhørighet til en menneskegruppe. Som Ruud (1997) skriver handler etnisitet om den kulturelle og personlige egenverdien, vi kan stille oss spørsmål hvor vi selv føler røttene våre hører til. Om barn i en barnegruppe føler denne tilhørigheten til ulike grupper rundt om kan musikken være med på presentere barna, noe som kan bidra til at barna viser respekt for hverandres annerledeshet (Ruud 1997). At det er i spenningspunktet mellom det å vite hvor røttene sine er og den tilgjengelige internasjonale medie verden innenfor musikken at vi finner vår identifikasjon med musikken, viser Ruud (1997) som skrevet tidligere i prosjektet til. Vi får med denne musikken mulighet til å skape et differensiert bilde av hvem vi er, hvem er jeg i forhold til den kjente og ukjente musikken? I dette spenningspunktet kan vi finne musikk som passer til det en selv er opptatt av, tilgjengeligheten på musikken i dagens samfunn kan gjøre at vi identifiserer oss med musikk kanskje mer ut ifra sjanger enn konteksten rundt der hvor musikken er produsert.

Den nyere identitetsforskningen jeg presenterte tidligere legger vekt på det relasjonelle, det å være omgitt av mennesker eller ikke. På denne måten kan man bli kjent med seg selv og sin identitet i ulike situasjoner, kanskje er dette refleksjoner som mer eller mindre bevisst gjøres og påvirker vår selvbevissthet. Disse ulike situasjonene kan være knyttet til det kulturelle eller musikalske og da være med på å forme vår kulturelle eller musikalske identitet, kanskje også begge om vi ser musikken i en kulturell kontekst. Som skrevet tidligere at Blacking mener man forstår hele musikken kun om man kjenner til konteksten den er laget i, så kan man se koblingen mellom den musikalske og den kulturelle konteksten. I barnehagen kan dette relasjonelle også handle om å finne sin identitet uten mor og far, bli en del av en gruppe og dermed kanskje også føle tilhørighet til noe utenfor hjemmet. I denne barnegruppen i

barnehagen kan barnekulturen eller barns kultur komme frem. Knudsen fortalte i intervjuet at dette handler om forestillingen av at barn også er bærere av noe som formidles mellom dem, uavhengig av våre pedagogiske opplegg. Når det, som tidligere i prosjektet, gjelder Sæther sitt syn på disse begrepene inneholder de i tillegg også voksenprodusert kultur for barna, og kulturprosjekter hvor voksne og barn sammen lager for eksempel en musikkproduksjon. Som eksempler på barnekultur viser Knudsen til at blant annet humor, vers, regler og spontansang også formidles mellom barn. Som tidligere beskrevet med utgangspunkt i Sæther kan det være aktuelt i barnehagen å gi barna kjennskap til ny musikk for eksempel ved å lære nye sanger og lytte til musikk, dette fordi slik han skriver det kan være med på å gi barn musikkunnskaper og drivkraft til for eksempel disse musikkaktivitetene som Knudsen sine eksempler.

”Musikken man lytter til eller spiller selv, forstås som en del av det å definere hvem man er, så vel som hvordan man ønsker å presentere seg selv for omverdenen” (Knudsen u.d.). Med utgangspunkt i dette ser jeg på det å være vår på barna sine reaksjoner på musikken som en vesentlig oppgave for ansatte i barnehagen, da dette kan være med på å styrke barnets identitet så vel som gruppens.

Barns musikalitet kan også kobles til musikalsk identitet, det kan handle om hvordan de voksne ser på barnets musikalitet noe som igjen kan reflekteres i barnets egne oppfatning av seg selv som musikalsk. For oss som førskolelærere er det viktig å ha et reflektert forhold til hva vi legger i begrepet musikalitet, foreldre og kollegaer kan møte oss med meninger om at enkelte barn ikke er musikalske og om barnet oppfatter dette kan det gi følelse av lav mestring. Hva er det som menes med å være musikalsk? Om det er å synge rent, spille gitar eller piano, hva går et slikt syn på bekostning av? Som skrevet i teoridelen er Aalberg (Sæther og Aalberg 2011) også opptatt av det å kunne snakke sin dialekt med rett tonefall, og det å høre på musikk og like den, hun stiller spørsmål ved om ikke dette også er egenskaper som er med i begrepet musikalitet. At musikaliteten er en del av personligheten vår og på den måten er alle til en viss grad musikalske er utgangspunktet for Mursell (ibid) sin tanke om musikalitet. Det å lytte til musikk og utøve den blir her sett på som musikalitet, vi som mennesker vil med utgangspunkt i det som for oss selv føles naturlig velge musikalsk tilnærming. Lundin (Sæther og Aalberg 2011) derimot er opptatt av ferdigheter som en har tilegnet seg gjennom ytre stimuli. Det vil si at det å lære musikk i barnehagen burde stå i fokus slik at barna har forutsetninger for å utøve den senere og kunne bli regnet som musikalske.

Forskjeller og fellesskap

Under intervjuet med Jan Sverre Knudsen og gjennom artikkelen han har skrevet "Forskjeller og fellesskap" (u.d.) trekker han spesielt frem to ulike perspektiver på flerkulturell tilnærming. Han forteller at i dag er alle enige om at vi bør styrke det flerkulturelle på flere måter, men at strategiene for oppnå dette ikke alltid er like bevisste. Tilnærmingene kaller han forskjeller og fellesskap, noe jeg har latt meg inspirere av til underoverskriften i denne delen av drøftingen.

I forkant av slikt fokus kan det være en tanke å reflektere rundt hva vi regner som kulturelt mangfold, hva er målet vårt, og hvordan er barnegruppen? Refleksjonen rundt hva som regnes som kulturelt mangfold eller flerkultur kan være med på å legge grunnlaget for innholdet i fokuset. Ved å stille spørsmål ved hva målet er vil vi kunne få retningslinjer for hva vi ønsker, om målet er at barna skal bli kjent med ulike kulturer eller hverandre vil tilnærmingemetodene kunne variere. Hvordan barnegruppen er, kan legge forutsetninger for fokuset, er det en splittet eller sammensveiset barnegruppe? I en splittet barnegruppe vil det og først skape samhold være interessant, om barnegruppen er sammensveiset kan det være grunnlag for større respekt og aksept for det som er likt og ulikt. Det står skrevet i "Hør på maken" (Mjelve 1999) at i forkant av å presentere nye kulturer bør det være lagt ned arbeid som fremmer positive holdninger og solidaritet i barnegruppen, slik at det ikke er det rare og merkelige ved andre barna oppfatter. Som presentert ovenfor vektlegger Spernes og Hatlem (2013) at kulturer i barnehagen synliggjøres utover det og kun markere høytider eller spesielle anledninger, de viser til at det å inkludere og synliggjøre kulturen i hverdagen kan være mer heldig. En barnehage som er en slik hverdagsbruker av kultur legger til rette for en holdning hvor det er normalt og ikke være like, man får et felles utgangspunkt som kan gjøre anerkjennelsesprosesser i retning av Mead mer oppnåelig. Vi har da dette felles utgangspunktet å forholde oss til og vi kan med det lettere ta andres perspektiv og få en styrket samholdsfølelse. For slik jeg ser det handler samhold mye om det å vite noe om hverandre, det å kjenne til hverandres ulike sider. Bae (2011) er opptatt av gjensidig likeverd i relasjoner når det gjelder anerkjennelse, det handler om et menneskesyn som verdsetter det som er likt/ulikt, det viser hvordan vi forholder oss til hverandre på bakgrunn av dette. Tidligere i prosjektet viste jeg til at flerkultur her handler om at et menneske føler tilhørighet til flere kulturer, og at det kulturelle mangfoldet gjelder kulturer representert i en gruppe. Jeg stilte ovenfor spørsmål ved hva som regnes for å være norsk og viste til at det kan oppfattes svært ulikt, hva som regnes som det å være norsk kan være like uklart som det å være

flerkulturell (Gjervan, Andersen og Bleka 2012). Det har også blitt stilt spørsmål til hvor stor grad man skal forholde seg til det "normale", for hva er det normale og hvem er det som har myndighet til å ta en slik avgjørelse? Det ble tidligere i prosjektet vist til Rhedding-Jones (ibid) med et poeng om at man i dag ikke burde lage nye rammer for hva som skal regnes som et normalt mangfold, i stedet burde tanker som at det å være forskjellige blir det vanlige og forholde seg åpen til at dette kan komme til uttrykk på ulike måter. Voksne og barn med majoritetsbakgrunn bør også inkluderes i det flerkulturelle arbeidet, da dette har som mål å inkludere alle (ibid). En motsetning til det fellesskapsdannende begrepet anerkjennelse ble intoleranse presentert i teoridelen. Det handlet om hvordan man i tidlig alder regelmessig presenterte barna for kulturelle inntrykk, ikke i form av gjennomgang og forklaring, men derimot i form av for eksempel musikkopplevelser. Knudsen (u.d.) viste her til at man kjenner musikken på kroppen, man opplever den sammen som igjen kan bidra til et tettere fellesskap. På denne måten kan det kulturelle påvirke det emosjonelle ved ikke å presentere det som ulikheter, men heller som en selvfølgelighet, i stedet for det intellektuelle som ofte kan ha behov for å skille det som er ulikt.

Den ene strategien Knudsen snakker og skriver om er den som presenterer *forskjeller*, her markerer man det som er annerledes, og kan kjennetegnes ved at vi markerer for eksempel merkedager fra de ulike kulturene. Som han sier i intervjuet skal vi ikke feire disse merkedagene, det vi skal gjøre er å vise anerkjennelse for det. I barnehagen viser Knudsen (u.d.) til det å presentere det typiske ved ulike kulturer for barna, dette med mål om at det skal representere enkeltbarn kan by på utfordringer om personalet nøyer seg med dette i barnehagen, dette kaller han å dele ut kulturelle merkelapper. Hvordan kan dette være fellesskapsbyggende? Dette kan sees i forhold til å kun markere forskjeller noe som skiller grupper fra hverandre, det viser ikke noe til det å ha noe felles. Vist (2002) skriver at barna i barnehagen har et behov for å høre sin musikk i barnehagen for å kunne føle tilhørighet til barnehagen. Når det påpekes at det gjelder alle barna kan jeg støtte meg til dette fordi man inkluderer hjemmet i barnehagehverdagen, om det er afrikansk tradisjonsmusikk, R&B eller rock vil være uvesentlig, det som er aktuelt er at det er noe barnet identifiserer seg med. Det kan være relevant å huske at forskjeller er sosiale konstruksjoner, det vil si at fra et voksent perspektiv burde dette synet utfordres fordi dette betyr at det er oss selv som legger føringer for hva som skal regnes som forskjellig (Knudsen u.d.). Den andre strategien Knudsen snakker og skriver om kaller han *fokus på fellesskap*, det handler om å bygge en felleskultur hvor man prøver å lage noe inkluderende som er knyttet til barnehagen. Med dette har man et

perspektiv hvor man i møte med noe nytt søker etter det som er likt, i stedet for ulikt. Dette bygger på forutsetningen av at det i musikken finnes allmenne fellestrekk i den sosiale funksjonen, betydningen og anvendelsesformen (Knudsen u.d.). Med dette som grunnlag skriver Knudsen (u.d.) videre at det vil kunne være mulig å arbeide mot et fellesskap som baseres på den praktiske erfaringen man har med musikk i et variert og ulikt spekter av sjangere. I intervjuet viste Knudsen til at det å bygge en felleskultur kan handle om å ta utgangspunkt i barnehagen og barnehagens innhold for å lage noe som tilhører alle som til daglig er tilknyttet den. For eksempel kan dette være heiarop eller andre sanger som kan representere fellesskapet. Det å trekke inn populærmusikk som ingen voksne eller barn fra før har tilknytning til og som for menneskegruppen ikke representerer noen enkelte kulturer, presenterer Knudsen i intervjuet også som en mulighet for å skape denne felleskulturen.

Motsetningene mellom strategiene, slik Knudsen presenterer det i intervjuet, er det å ha som mål å skape noe inkluderende sammen og det å markere forskjellene. Han viser for eksempel til det å være det ene somaliske barnet i en gruppe, at om det da er forskjellene som markeres så kan dette i enkelte tilfeller oppfattes som belastende. Disse to motsetningene omtaler Knudsen senere i intervjuet som to grøfter man kan falle i når det gjelder tilnæringsmåter til det flerkulturelle. Den ene grøften er der hvor man er altfor redd for å markere forskjeller, om vi utsletter forskjellene. Han sier at om vi unngår alt som smaker av kulturell markering så vil det vi sitter igjen med være ganske flatt, å unngå dette vil si at man ikke har noen form for markeringer av høytider og ingen markering av nasjonale forskjeller gjennom musikk eller andre måter. Den andre grøften han snakket om er det å gjøre det veldig spesielt å være annerledes og at det da oppleves som belastende. Han sier også at hvis vi tar det for gitt at det er positivt å bli markert på denne måten så kan man få seg en overraskelse. Om man har et kritisk og reflektert blikk til disse tilnærmingene, og har et øye for hvordan det fungerer i praksis kan man finne en mellomting som passer den aktuelle gruppen med mennesker. Hvordan man forholder seg til majoritetskulturen kan også være en tanke i det flerkulturelle arbeidet, ofte kan det fort dreie seg kun om minoritetene, det er disse som presenteres, vises frem og får fokus. Under praksis har jeg opplevd at det flerkulturelle er mer rettet mot minoritetene i barnegruppen enn majoriteten. Hvordan oppleves det for majoriteten at det er minoritetene som i barnehagen trekkes frem som noe spesielt? På lik linje som majoritetsbarn kan ha godt av å bli kjent med minoritetskulturer, har barna med minoritetskultur også godt av å bli kjent med majoritetskulturen, og bli deleiere av den sammen med de øvrige barna (Vist 2002). Knudsen presenterer i intervjuet en tanke om at det for barn spiller forskjellene en

mindre rolle i samhandling enn det den gjør for voksne og i voksenverden. Han sier at små barn på en helt annen måte enn voksne tar ulikheter som en selvfølge vi voksne kan misunne dem, det er en selvfølge i barns egen musikk i for eksempel spontansangen eller i barnas egen kultur. Problematiserer vi i barnehagen det flerkulturelle arbeidet i for stor grad? Knudsen (u.d.) skriver at det i samhandling mellom små barn, uten innblanding fra voksne, samhandler de upåvirket av ulike kulturelle føringer som kan knyttes til etnisitet, nasjonalitet eller bakgrunn. Ut ifra hva Knudsen sier i intervjuet så kan holdningsarbeid rundt forskjeller og fellesskap blant personalet være et godt utgangspunkt, i teoridelen viste jeg til hvordan holdningene våre i møte med barnas foreldre kan problematisere unødvendig fordi man ser utfordringen i forhold til at foreldrene har en annen kultur enn en selv har i stedet for å ta fatt i selve utfordringen. En slik holdning kan føre til kategorisering av menneskene man forholder seg til, i stedet for å møte enkeltpersoner med nysgjerrighet for å finne ut hvem de er. Kategoriseringen kan som tidligere vist gi menneskene som eventuelt blir feilkategorisert en negativ følelse som også kan oppleves som undertrykkende. Ved å unngå den etnosentriske tankegangen, som kan være dominerende hos mennesker som kategoriserer andre ut ifra normer og verdier som står sterkt i eget samfunn, vil det kunne være mulig å oppleve et fellesskap sammen hvor vi aksepterer av vi er ulike og heller prøve å forstå disse ulikhetene.

Oppsummering og avslutning

I dette prosjektet har jeg fordypet meg i musikkens inkluderende egenskaper i flerkulturelle perspektiver, jeg har vist til barns musikalitet og identitet med formål om å gi et inntrykk av de indre prosessene i de kulturelle møtene. Valg av intervju som metode og refleksjon rundt dette har vært med på å gi en dybde til prosjektet, samt retningslinjer i form av funn som har formet teksten slik en nå er presentert. De to tilnæringsmetodene Knudsen i intervjuet beskrev viser til ytterpunkter for bruk av musikk i det flerkulturelle perspektivet. I det pedagogiske arbeidet vil det å ha et reflektert blikk til disse kunne bidra til en praksis hvor barn med ulike kulturelle bakgrunner befinner seg i et felleskap preget av respekt og anerkjennelse for hverandre, på tross av det vi som voksne kan anse som ulikheter og utfordringer i møte med det kulturelle.

Innledningsvis henviste jeg til Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2011) med et sitat som viser at det nå også her aktualiseres at det i dagens samfunn ikke er en entydig måte å være norsk på, dette begrunnes med dagens geografiske mobilitet og økende internasjonalisering. Jeg stilte med dette spørsmål ved hvordan vi inkluderer ulike kulturer i barnehagens daglige arbeid og hvilke hensyn vi tar når det gjelder barnas kulturelle og musikalske identitet. Knudsen (u.d.) sine to ytterpunkter innenfor flerkulturelle tilnæringsmetoder viser til refleksjon rundt hvordan den pedagogiske praksisen i barnehagen kan tilrettelegges i det daglige. Og ved å reflektere rundt identitet har jeg belyst spørsmål knyttet til *barnets* identitet, at det er barnet vi forholder oss til i størst grad.

At musikalitet og identitet er vektlagt i så stor grad handler om det å finne seg selv i et fellesskap, for slik jeg ser det kan det være vanskelig å forholde seg til andres musikalitet og identitet om man selv ikke er sikker på hvor man står. Det å vise oppmerksomhet rundt barnas individuelle ønsker og tanker rundt sin musikalske og kulturelle tilhørighet kan derfor være vesentlig når man planlegger det pedagogiske arbeidet, det vil si at barnas ønsker og forutsetninger også legger retningslinjer for hvordan man forholder seg til det kulturelle mangfoldet. Det å bli bevisst hvor en selv står og har sine røtter kan være grunnleggende for den brobyggende egenskapen til musikk, det handler om å vite hvem man er for å kunne forstå de andre og ta del i et fellesskap.

Avslutningsvis vil jeg trekke frem at det er kunnskapen og refleksjonene til personalet som legger grunnlaget for barnehagens pedagogiske praksis. Som tidligere skrevet forholder barn seg til ulikheter som en selvfølgelighet, i det daglige samspillet samhandler barn på tvers av ulikheter på en måte vi som voksne kan misunne dem. Den personalfaglige bevisstheten rundt tilnærminger kan bygge videre på dette, bevisstheten kan gi et mer ideelt og inspirerende tilnæringsvalg. I forhold til problemstillingen for dette prosjektet; *hvordan kan musikk bidra til et inkluderende fellesskap i barnehagens kulturelle mangfold?* har det her blitt vist til at individuelle fenomener som musikalitet og identitet legger grunnlag for det å oppleve seg som en del av et større fellesskap. Med kunnskapen om de to ytterpunktene i tilnæringsmetodene til Knudsen (u.d.), barns musikalitet og musikalske og kulturelle identitet vil man kunne tilpasse det pedagogiske arbeidet til den aktuelle barnegruppen, dette kan gi en mer hensiktsmessig praksis i forhold til musikk som et inkluderende fenomen i barnehagens kulturelle mangfold.

Litteratur

Bae, B. (2011) Gjensidige inkluderingsprosesser – muligheter i dagligdagse samspill i barnehager. I Korsvold, T. (red.) *Barndom Barnehage Inkludering* (s.104-129) Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Bourdieu, P. (1995) *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften.* (Norsk utgave) Pax forlag

Dalland, O. (2010). *Metode og oppgaveskriving for studenter.* Oslo: Gyldendal Akademisk.

Gjervan, M., Andersen, C. E. og Bleka, M. (2012) *Se Mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen.* (2. utgave). Cappelen Damm AS

Halldén, G. (2013) Det aktive og kompetente barnet. Synet på barn som et sosialt og kulturelt produkt. I Foss, E. og Lillemyr, O. F. (red) *Til barnas beste. Veier til omsorg og lek, læring og danning* (s.198-217) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Honneth, H. (2007) *Kamp om anerkjennelse* (Norsk utgave) Pax Forlag

Johannessen, A., Tufte, P. A. og Christoffersen, L. (2010) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode.* (4. utgave). Oslo: Abstrakt forlag AS

Knudsen, J. S. (u.d.) Forskjeller og fellesskap – musikk med små barn i et flerkulturelt perspektiv. I *Musikk med de yngste: Kompendium* (2010) Trondheim: Kompendieforlaget. En avdeling i Tapir Akademisk Forlag

Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.* (1. utg. 2006). Oslo: Kunnskapsdepartementet

Larsen, A. K. (2010). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode.* Bergen: Fagbokforlaget.

Lov om behandling av personopplysninger, Lov-2000-04-14 nr 31 (2000). Lastet ned fra: <http://www.lovdata.no/all/hl-20000414-031.html#15>

Mjelve, Astrid Øygarden (1999): *"Hør på maken"*. *Tospråklig assistanse i barnehagen*. Oslo: Barne- og familiedepartementet. (2.opplag 1999)

Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode- En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kaususstudier*. (2. utgave 2010). Oslo: Universitetsforlaget.

Ruud, E. (1997) *Musikk og identitet*. (3. Opplag 2006) Oslo: Universitetsforlaget

Spernes, K. og Hatlem, M. (2013) *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver*. (1. utgave) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Sæther, M. og Aalberg, E. A. (2006) *Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for førskolelærerstudenter*. (1. utgave) Oslo: Universitetsforlaget

Sæther, M. og Aalberg, E. A. (2011) *Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for førskolelærerstudenter*. (2. utgave) Oslo: Universitetsforlaget

Vist, T. (2002) Musikken – en kulturell navlestreng. I Mjør, I. (red.) *Kulturbarnehagen* (s.72-81) Det Norske Samlaget

Vedlegg

Intervjuguide

Innledning

Presentasjon

- Henriette Orby
- Tredje års førskolelærerstudent ved Dronning Mauds Minne Høgskole estetisk linje
- Denne bacheloroppgaven har som skrevet i mail tema musikk i flerkulturelt arbeid, med arbeidsproblemstillingen hvordan kan musikk virke inkluderende i flerkulturelt arbeid. Det er viktig for meg å poengtere at jeg også ser musikkens egenverdi, men at det i denne oppgaven vil få lite fokus. Her er jeg opptatt av hvordan musikken påvirker oss, spesielt barn, og hvordan vi kan bruke dette i forhold til inkludering og flerkulturelt arbeid.
- Setter stor pris på at du stiller opp til intervju, dette er med på å berike oppgaven min og gi den tyngde. Om ønskelig kan transkribering sendes til godkjenning hos deg før det brukes i oppgaven, om det er noe som er misforstått eller om du har noe mer du ønsker å tilføye. Det er også mulig at du får en kopi eller en pdf fil på mail av den ferdigskrevne bacheloroppgaven slik at du kan se hvordan intervjuet har blitt brukt.
- Dette intervjuet blir tatt opp, deretter transkribert direkte fra opptaker før lydfilet slettes. Transkriberingen vil fungere som råmateriale og blir oppbevart til karakter på oppgaven er satt, det vil da bli slettet.
- I oppgaven vil du bli anonymisert, med mindre du ønsker å bli presentert ved navn?
- Jeg vil informere om at du når som helst har rett til å avbryte intervjuet
- Jeg kan se for meg at intervjuet vil ta i underkant av tre kvarter, jeg kommer til å si ifra når det er tre spørsmål igjen før vi avslutter intervjuet.
- Høres dette greit ut?

Faktaspørsmål

Til å begynne med kunne jeg tenke meg å avklare litt rundt din posisjon og dine forutsetninger.

- Hva jobber du med til daglig?
- Hvordan ble du interessert i barn og musikk? Hvilken erfaring har du med barn og musikk?

Introduksjonsspørsmål

- På hvilken måte tror du at musikk kan være viktig i flerkulturelt arbeid?"

Overgangsspørsmål

Plukke opp noe som blir sagt om musikk eller flerkulturelt arbeid og spørre om han kan fortelle mer om dette

Nøkkelspørsmål

Om jeg får svar på spørsmål gjennom noen andre kutter jeg ut disse, evt. spør om informanten kan komme med noen eksempler på hvordan man kan arbeide for å nå målet om et inkluderende fellesskap i barnehagen.

- Hvilken rolle har/spiller musikk i barns identitetsutvikling?
- I min oppgave tar jeg utgangspunkt i tanken om at musikk kan bidra til et positivt og inkluderende fellesskap i den "flerkulturelle barnehagen". Er dette noen tanker du deler og hvorfor?
- Ut ifra tanken om musikk som inkluderende, hvordan kan dette brukes i flerkulturelt arbeid?

Tre spørsmål igjen før vi avslutter intervjuet

- På hvilken måte er det mest givende/hensiktsmessig å presentere musikk fra ulike kulturer?
- Hva kan for en pedagog være viktige fokus/målsettinger?
- Hvordan kan vi i vårt flerkulturelle samfunn samles om musikken? Hvordan har det seg at det er mulig?

Avslutning

- Er det noe mer du ønsker å tilføye? Noe mer du ser på som spesielt viktig i forhold til slikt arbeid?
- Om det er noe mer jeg kommer på, er det da greit at jeg kontakter deg med spørsmål via mail?